

Dezvoltarea economiei oraşului Deva în anii construcţiei socialiste

ZEVEDEI ŞTEF

Descătuşată de limitele proprietăţii privat capitaliste, economia oraşului Deva a cunoscut în anii socialismului un ritm de dezvoltare de-a dreptul impetuos, care se înscrie în drumul ascendent al întregii economii socialiste. Anii puterii populare au găsit oraşul Deva cu o economie slab dezvoltată, cu o industrie aproape inexistentă. O fabrică de conserve, una de cahle de teracotă, câteva cuptoare de copt piine, o fabrică de brichete furajere şi un atelier de confecţionat nasturi, era toată industria oraşului.

Astăzi, după numai un sfert de veac de la cucerirea puterii de către clasa muncitoare, condusă de Partidul Comunist Român, economia Devei se înscrie în orbita prosperă a socialismului, se încadrează organic în viaţa economică a judeţului şi a întregii ţări. Este – putem afirma – o economie modernă, în plină ascensiune, care garantează o dezvoltare multilaterală a întregii vieţi social-economice a localităţii.

Pe această bază, populaţia oraşului a ajuns în 1969 la 35 190 locuitori. Este de 2,7 ori mai mare decât cea din 1948, înregistrând o creştere medie anuală de 1 112 locuitori, de 8,1 ori mai mare decât creşterea medie din perioada 1930–1948, când populaţia oraşului a crescut cu numai 2 450 locuitori, adică cu 23,3 la sută.

Pe teritoriul oraşului îşi au sediul cele mai importante instituţii şi întreprinderi cu activitate judeţeană şi interjudeţeană, Consiliul popular al judeţului cu toate organele sale judeţene ; Direcţia regională C.F.R.; Direcţia teritorială de transporturi auto ; Direcţia judeţeană P.T.T.R. ; Întreprinderea de electricitate ; Întreprinderea minieră ; Întreprinderea forestieră ; Industria cărnii, Trustul local de construcţii ; Întreprinderea teritorială de aprovizionare ; Uniunile judeţene ale cooperăţiei ; Băncile judeţene ; organele judeţene ale justiţiei ; Direcţia muncii şi altele.

Dezvoltarea economiei şi organizarea administraţiei judeţene pe teritoriul municipiului Deva a condus la o creştere continuă a numărului de salariaţi. La 1000 de locuitori, în anul 1969 sînt 551 salariaţi, cu 17,7 la sută mai mulţi decît în anul 1960 şi cu 69,5 la sută mai mulţi decît media pe judeţ. Din acest punct de vedere, Deva ocupă locul întâi faţă de toate celelalte localităţi ale judeţului. Pe ramuri ale economiei naţionale, repartitia salariaţilor este următoarea : industrie 24,4 la sută ; construcţii 19,9 la sută ; circulaţia mărfurilor 14,0 la sută ; transporturi 13,0 la sută ; învăţămînt-cultură-artă 5,6 la sută ; Ocrotirea sănătăţii şi asistenţă socială 5,2 la sută ; gospodăria comună şi de locuinţe 4,6 la sută şi administraţia 4,1 la sută.

Drumul ascendent înregistrat de industria Devei este încă o dovadă a justiției politicii de industrializare socialistă dusă de partidul și statul nostru.

De la câteva fabrici mici cu o producție neglijabilă s-a ajuns în 1968 la o industrie modernă în plină ascensiune, compusă din 11 întreprinderi mari bine utilitate. În perioada 1950–1968 producția globală industrială realizată pe teritoriul orașului a crescut de 6,1 ori, iar în 1970 va fi de 16,6 ori mai mare decât cea din 1950. Ponderea ei în totalul județului a crescut de la 2,2 la sută în 1965 la 2,3 în 1968 și va ajunge la 5,5 în anul 1970. Pe un locuitor, producția industrială realizată în anul 1968 este de 9 073 lei, de 2,3 ori mai mare decât în 1950, iar în 1970 va ajunge la 23 067 lei. Numărul salariaților ocupați în industrie a crescut de la 415 în 1950, la 2 500 în 1960 și la 4 348 în 1969, adică de 6,0 și respectiv de 11,5 ori.

Întreprinderile industriale fabrică în prezent aproape 80 produse în peste 250 sortimente. Anual se produce și se livrează beneficiarilor din țară și de peste hotare 18 000 tone produse din vată minerală; 1 300 000 unități cahle de teracotă; 5 000 000 bucăți cărămizi dialit; 734 garnituri de mobilă; 100 000 mc agregate de carieră și balastieră, 950 tone conserve de carne, 1 500 tone preparate de carne, iar fabrica de piine produce aproape 6 300 tone piine și specialități de panificație.

Comparativ cu anul 1950 – în 1968 s-a produs de 2,2 ori mai multă carne; de 3,6 ori mai multe preparate de carne; de 3,3 ori mai multe conserve de carne și de 4,0 ori mai multe cahle de teracotă; iar minereul cuprifera extras este de 5,5 ori mai mare ca în 1952.

În prezent, producția industrială a orașului se realizează în proporție de 83,7 la sută în unități ale industriei republicane; 11,4 la sută în unități ale industriei locale și 4,9 la sută în unitățile cooperăției meșteșugărești.

Dezvoltarea și modernizarea întreprinderilor industriale a condus la mărirea volumului de producție, la diversificarea și schimbarea structurii ei pe ramuri astfel:

RAMURILE INDUSTRIEI	În 1950	În 1968
Total industrie	100,0	100,0
– Energie electrică și termică	6,3	0,5
– Metalurgia neferoasă, inclusiv extracția minereurilor neferoase	–	21,8
– Construcții de mașini și prelucrarea metalelor	1,4	4,2
– Chimie	1,8	0,2
– Metale de construcții	4,1	13,1
– Exploatarea și prelucrarea lemnului	1,7	2,4
– Sticlă, porțelan, faianță	–	0,1
– Textilă	–	0,2
– Confecții	–	2,4
– Pielărie, blănărie și încălțăminte	–	0,9
– Alimentară	83,3	50,8
– Poligrafie	0,6	1,6
– Alte ramuri	0,8	1,8

În această perioadă au apărut 5 ramuri noi și s-au dezvoltat în special cele cu bază de materii prime din resurse locale, cum sînt industria materialelor de construcții, extracția minereurilor neferoase (cupru), prelucrarea lemnului (producția de mobilă), prelucrarea metalelor și reparațiile de mașini. Ponderea industriei alimentare în total a scăzut de la 83,8 la sută, la 50,8 la sută, datorită apariției unor noi activități pe teritoriul orașului. Modificarea de structură s-a produs concomitent cu creșterea substanțială a producției alimentare. Față de 1950, volumul ei a crescut de 3,7 ori.

Producția de energie electrică și termică a scăzut atît ca pondere, cît și ca volum, în urma defăectării uzinei electrice care era slab utilată și nerentabilă. Ea va căpăta noi dimensiuni și importanță o dată cu intrarea în funcțiune a termocentralei de 800 MW.

Cele mai importante întreprinderi industriale care realizează producție pe teritoriul orașului sînt :

DENUMIREA ÎNTEPRINDERII	Număr de salarii și la secțiile de pe teritoriul orașului	Ponderea în producția globală a orașului
1. Industria cîrni	355	35,5%
2. Întreprinderea minieră	1 337	21,8%
3. Întreprinderea materiale de construcții	416	9,8%
4. Întreprinderea vinalcool	114	7,1%
5. Industria locală	372	6,7%
6. Întreprinderea de panificație	185	6,2%
7. Unitățile cooperației meșteșugărești	537	4,8%
8. Întreprinderea poligrafică	306	1,6%

Pe baze noi, socialiste, s-a dezvoltat și agricultura.

În prezent, pe teritoriul orașului își desfășoară activitatea 4 C.A.P.-uri, în care lucrează un număr de 1 364 familii cu 3 151 membri cooperatori. Ei lucrează în comun o suprafață de 2 413 ha teren agricol și 1 880 ha teren arabil.

În ultimii ani, puterea economică a C.A.P.-urilor din orașul Deva a crescut în mod considerabil. Valoarea proprietății obștești a fost la sfîrșitul anului 1968 de aproape 10 mil. lei, cu 4,3 mil. lei mai mult decît în anul 1962. În aceeași perioadă, valoarea mijloacelor fixe a crescut cu 3,7 mil. lei, depășind în prezent suma de 8 mil. lei.

Ca urmare a creșterii producției și a consolidării economice a C.A.P.-urilor, veniturile membrilor cooperatori au sporit în mod simțitor. În anul 1968 numai C.A.P. Deva a repartizat pentru retribuția zilelor muncă 619 tone cereale din care 297 tone grâu, 294 tone porumb și peste 300 mii lei.

În zona orașului Deva se cultivau anual cca. 400 ha teren cu legume și cartofi, contribuind la aprovizionarea populației orașului cu legume și zarzavaturi proaspete.

Fondurile de investiții alocate de stat în anii socialismului au transformat întregul teritoriu al orașului într-un șantier de construcții. Aici își au sediul 3 în-

treprinderi de construcții: Trustul local de construcții, Întreprinderea de construcții forestiere, Întreprinderea de explorări miniere și numeroase șantiere specializate, ale unor întreprinderi de construcții cu sediul în alte județe. Aceasta face ca în economia orașului construcțiile să ocupe locul 2 după industrie. Sint ocupați în construcții 3 484 salariați, cu 2 166 mai mulți decît în 1960.

În actualul cincinal s-au prevăzut fonduri de investiții pentru dezvoltarea orașului de peste 3 miliarde lei, ceea ce reprezintă 25,3 la sută din suma alocată județului. Ele sint mai mari de 4 ori decît în perioada 1956–1965 și de 6 ori decît în cincinalul precedent. Valoarea investițiilor alocate pentru anul 1969 se ridică la 909 111 mii lei. Într-un singur an s-a alocat cu 168 milioane lei mai multe fonduri decît în întreaga perioadă 1956–1965. Dacă în anii precedenți majoritatea fondurilor alocate au fost dirijate pentru construcții de locuințe și obiective social-culturale în cincinalul în curs peste 82,0 la sută sint destinate pentru dezvoltarea industriei, ceea ce va da un nou impuls întregii vieți social-economice a orașului.

În sfîrșitul de veac care a trecut de la cucerirea puterii de către clasa muncitoare pe teritoriul orașului s-au construit și pus în funcțiune numeroase obiective industriale și social-culturale între care enumerăm: preparația minereurilor cuprifere, fabrica de pîine, întreprinderea de materiale de construcții, la care în 1968 s-a adăugat linia de blocuri din beton cu o capacitate de 16 000 000 bucăți blocuri în echivalent cărămizi și o nouă secție pentru fabricarea cahlilor de teracotă, clădirea poștei și centrala telefonică automată, canalizarea orașului, două școli de cîte 16 clase, teatrul de vară, depozitul de produse alimentare, depozitul de textile-încălțăminte, conducte magistrale de apă Batiz – Deva, un grup școlar energetic și unul minier etc.

Anul 1969 va adăuga noi obiective industriale și social-culturale în zestrea orașului. Se va pune în funcțiune primul grup de 200 MW al termocentralei de 800 MW, fabrica de prefabricate din beton care va produce anual pentru șantierele de construcții 75 000 mc prefabricate din beton armat; 11 000 mc tuburi de presiune și 2 000 mc elemente din beton simplu, grupul școlar energetic va fi dotat cu ateliere și un cămin cu 300 locuri, iar grupul școlar minier cu laboratoare și o cantină cu 1000 locuri. Centrala telefonică automată, se va extinde cu 1000 linii iar cea telegrafică cu 40 linii. Depozitul de mobilă de 1 800 mp. complexul comercial din cartierul Viile Noi, stația de salvare și centrul stomatologic vor asigura noi servicii și produse pentru populație.

Pentru îmbunătățirea condițiilor de locuit în perioada 1953–1968 s-au construit din fondurile statului 4 708 apartamente, iar în 1969 se vor mai da în folosință încă 1 105 apartamente.

Creșterea rapidă a populației a determinat o dezvoltare corespunzătoare și a activității comerciale. Salariații care lucrează în circulația mărfurilor se ridică la 2 444 și reprezintă 14,0 la sută din totalul pe oraș. Numărul mare de salariați pe teritoriul orașului și veniturile ridicate ale acestora face ca desfacerea de mărfuri prin comerțul socialist să crească foarte rapid. În perioada 1960–1968 ele au crescut de 2,2 ori. Desfacerile pe un locuitor au ajuns în anul 1968 la 9 132 lei cu 80,1 la sută mai mare decît media pe județ și de 2,2 ori mai mari decît media pe țară.

Rețeaua comerțului socialist totalizează 148 unități de desfacere majoritatea în construcții noi bine dimensionate și dotate cu utilaje care asigură o deservire modernă a cumpărătorilor. Numai în perioada 1960–1968 s-au construit și pus în funcțiune spații comerciale cu o suprafață utilă de 8 185 metri pătrați.

Cooperația meșteșugărească și industria locală asigură populației o serie de produse de larg consum și servicii cum sînt: mobilă, încălțăminte la comandă și serie, uși, ferestre, tricotate de lînă, bunuri metalice, ghiață, apă gazoasă, confecții, reparații de toate felurile etc. Numărul unităților pentru deservirea populației este de 63 în care lucrează 637 cooperatori. Unitățile sînt de 2,7 ori mai multe decît în 1955, iar numărul cooperatorilor care le deserveșc de 3,3 ori mai mare.

În școlile orașului învață 8 529 elevi pentru care predau 400 cadre didactice. Față de 1950, cînd în școlile Devei învățau 2 271 elevi, acest număr este de 3,8 ori mai mare. A crescut și numărul școlilor de la 9 în 1950 la 19 în 1968, înregistrîndu-se în același timp o diversificare a lor. De la 7 școli de cultură generală, o școală pedagogică și una profesională, s-a ajuns în 1968 la următoarea situație :

SPECIFICARE	Număr de școli	Elevi	Cadre didactice
– Școli de cultură generală	9	5 831	219
– Școli profesionale	3	1 067	93
– Școli tehnice de maiștri	3	180	4
– Școli post liceale	2	312	14
– Licee de specialitate	2	1 139	56
TOTAL :	19	8 529	386

Unitățile sanitare și de ocrotirea sănătății sînt deservite de 912 salariați care reprezintă 5,2 la sută din totalul salariaților existenți pe oraș. În Deva funcționează 2 spitale cu 566 paturi ; 7 circumscripții medicale, două dispensare de întreprindere și policlinica teritorială în care își desfășoară activitatea 136 medici și 436 cadre medii sanitare, revenind 259 locuitori la un medic față de 726 locuitori media pe județ și 734 medici pe țară.

Orașul dispune de 55,7 ha zone verzi, 37 km străzi modernizate 41,2 km conducte pentru distribuirea apei potabile prin care se distribuie populației 843 000 mc apă anual, 17,7 km rețea de distribuirea gazelor naturale, iar rețeaua de canalizare totalizează 29,4 km. Transportul public în interiorul orașului se efectuează de 32 autobuze și 7 taximetre care transportă anual 3 876 000 călători.

Pentru satisfacerea nevoilor culturale ale populației în oraș funcționează 6 cinematografe, un teatru de estradă, o casă de cultură și 33 biblioteci publice care pun la dispoziția cititorilor 140 925 volume.

Avînd în vedere toate realizările social-economice îndeplinite în anii socialismului putem afirma că Deva a devenit un oraș modern în care înnoirile sînt prezente la tot pasul.

LE DÉVELOPPEMENT DE L'ÉCONOMIE DE DEVA PENDANT LES ANÉES DE LA CONSTRUCTION SOCIALISTE

R é s u m é

Un quart de siècle après la prise du pouvoir par la classe ouvrière sous la direction du Parti Communiste Roumain, l'économie de Deva prend place dans la sphère prospère du socialisme, s'intégrant à la vie économique du district et de tout de pays.

■